

nes sammenstød.

For nok er occidentalismen i forfatternes udgave en vederstyggelighed, men hvem er det, der er den store forsimples, når ikke engang orientens værste ideer er dens egne? Det forekommer os, at forfatterne åbner op for en blot endnu mere avanceret orientalisme, når man nok engang frakender de andre ethvert tankepotentiale. Ikke alene det bedste, men nu også det værste kommer fra Vesten.

På trods af disse problemer *må* bogen anbefales. Hinsides alle de problemer, der måtte være, udgør bogen et veritabelt idekatalog over undersøgelser, der fortjener en nærmere udfoldelse.

*Frank Beck Lassen og
Rikke Louise Peters*

Norbert Elias og civiliserings- processen

*Robert van Krieken: Norbert Elias. Hans
Reitzel, 2002, 209 s., 225 kr.*

Sociologen Zygmunt Bauman beskrev i en anmeldelse Norbert Elias, som 'den sidste repræsentant for den klassiske sociologi.' Bauman place-rede dermed Elias sammen med Max Weber, Emilé Durkheim, Georg Simmel og resten af sociologiens fædre. Norbert Elias kommenterede i et interview, at han rettere ville beskrives som 'den første, der bryder en ny vej.' Problemet med at placere Elias som

'klassisk sociolog' eller som en af de første 'nyere sociologer', kan umiddelbart virke ligegyldigt og allerhøjest lidt underholdende, men imidlertid er det centralt at læse Elias som en sociolog, der ligger på skellet mellem den klassiske og nyere sociologi. På den ene side – med det klassiske perspektiv for øje - er der ingen tvivl om, at Elias sociologiske bidrag er nyskabende, og at det bærer præg af til tider at være famlende og usikkert, som de fleste 'nyfødte' teorier gør, og på samme tid fremkommer Elias med nogle stærkt inspirerende løsningsmodeller på sociologiens fundamentale problemer. På den anden side er Elias ude i et opgør med den klassiske sociologis dikotomi mellem aktør og struktur, og den nyere sociologiske teori er netop kendetegnet ved at forsøge at opløse modsætningsparret aktør-struktur (eks. Giddens, Bourdieu og Habermas). Elias skal læses i dette perspektiv, hvor hans teorier er højaktuelle den dag i dag, men de teoretiske detaljer må ikke sluges råt. De skal altid læses meget kritisk og med henblik på dekonstruktion og rekonstruktion af de svage punkter.

De fleste af os er stødt på referencer til Norbert Elias i flere forskellige idehistoriske tekster, men kun få har et førstehåndskendskab til Elias' værker, en af årsagerne kunne være at kun to af Elias' værker er blevet oversat til dansk, det ene er 'Mozart. Sociologiske betragtninger over et geni' og det andet er 'De døendes ensomhed', hvoraf sidstnævnte

skulle være en klassiker for forskere, der beskæftiger sig med døden, men mere overordnet er disse ikke nogle af Elias' hovedværker. Norbert Elias har skrevet en række bøger, der i dag må betegnes som hovedværker, men de to der overskygger dem alle er *Über den Prozeß der Zivilisation*. (eng. "The Civilizing Process") og *Die höfische Gesellschaft* (eng. "The Court Society").

Hans Reitzels Forlag har valgt at oversætte Robert van Kriekens 'Norbert Elias' i deres meget udmærkede serie om de store sociologer, og det er en velvalgt bog, der gennemgår de vigtigste værker og teoretiske perspektiver for hvad de er i sig selv, mens Robert van Krieken på samme tid er opmærksom på de problematiske sider ved Elias' sociologi og trækker konstant kritiske røster ind, men på en måde hvor det er klart, at Elias' processociologi ikke nødvendigvis bør forkastes, men styrkes.

Norbert Elias har flere gange beskæftiget sig med det moderne samfunds fremkomst. Den første gang var i 1933, da han skrev om civiliseringsprocessen i sit Habilitationsschrift *Die höfische Gesellschaft*, i anden ombæring kom en uddybning og præcisering i tobindsværket *Über den Prozess der Zivilisation* (1939) og senere - efter holocaust - skrev han bogen *Studien über die Deutschen* (1989), hvor Elias revurderer sin teori og i større grad fokuserer på deciviliseringsprocesser.

Elias lader sin analyse af civilise-

ringsprocessen påbegynde i middelalderen, hvor samfundene var præget af krigermentalitet, og riddere styrede de små hertugdømmer. De riddere der besad magten, og sad som autonome herskere i deres små provinser var ikke kong Arthurs galante riddere omkring det runde bord, men despoter der fandt nydelse ved vold, sadisme, mord, tortur og henrettelser. Etiketten var heller ikke den, der bliver gengivet i de romantiske ridderfilm. I de middelalderlige samfund urinerede folk og besørgede sig på anden vis på markedspladsen, spiste med hænderne af samme skål, badede sammen både mænd og kvinder og havde seksuelt samkvem i offentligheden. Det, Elias viser, er et samfund, hvor de primære drifter ikke er fortrængt dybt i menneskene og hvor overjeg'et ikke er konstitueret i den radikale forstand, det er i dag. Inspirationen fra Freud er helt klar og er et friskt pust i sociologien. Men Elias' intention er ikke kun at give et øjebliksbillede, han er en historisk sociolog - ikke en historiker. Elias' intention er, at vise hvorledes psyken udvikler og manifesterer sig i det sociale i en bestemt historisk kontekst - eller i en *figuration*, som Elias betegner den, og hvorledes forandringen af det sociale indvirker på psyken, og hvorledes handlinger rettet mod det sociale får uintenderede konsekvenser for udviklingen af figurationer frem til i dag. Elias viser derfor hvordan forvandlingen af statsformationerne fra små fyrstedømmer til absolutistiske

stater forandrer figurationerne indadtil. Staten bliver centreret omkring en regent, og de tidligere krigerherskere underkastede sig eller blev henrettet af den nye enevældige hersker. Omkring kongen opstod hoffet, og hoffet var en figuration, hvor det private rum var fortrængt, og spontaniteten var blevet fortrængt langt ind under overjegets domæne. I hofsamfundet krævede det en konstant selvdisciplinering af mennesket at bevæge sig i en figuration, hvor det ikke længere var ens drifter, der var den centrale drivkraft i handlingerne. På denne måde var hofsamfundet en forudsætning, hvilken det moderne samfund byggede videre på. Det individualiserede og moderne samfund bygger på komplekse figurationer, hvor selvdisciplineringen hersker. Naturligvis mener Elias ikke, at det er grundlæggende samme mekanismer, der hersker i det moderne samfund, men det interessante er Elias pointering af sammenhængen mellem, hvordan vi – moderne mennesker – agerer i dag, og hvorledes dette er forbundet med den måde, hvorpå adelen agerede på i hoffet – i forholdet til kongen, borgerskabet og til andre medlemmer af hoffet.

Robert van Kriekens *Norbert Elias* er en velskrevet og udmærket introduktion til Elias forfatterskab. Nu ventes der blot på at Hans Reitzels Forlag eller et andet forlag oversætter et af Elias' centrale værker. Elias er en historisk sociolog, som ikke kun er væsentlig for sociologien, men både

idehistorien, historien, psykologien og samfundsvidenskaber generelt.

Laust Kehlet

Erlebe dein Leben

Det gode liv. Mere end dig selv, Niels Jakob Harbo m.fl. (red), Forlaget Philosophia, 149,00 kr.

Hvad er det gode liv? Er det dét liv der kommer til udtryk i reklamen med den unge kvinde, der hamrer sit kreditkort i bordet og siger 'Den frihed tager jeg mig'? Vi lader spørgsmålet stå et øjeblik. Eksemplet med kvinden og kreditkortet illustrerer en udbredt forståelse af hvad det gode liv er i dag; det gode liv er dét liv, hvor det enkelte menneske oplever størst mulig frihed til at tilfredsstille dets behov. Det ligger samtidig i denne forståelse, at det gode liv er dét liv der rummer et meget stort antal lystfyldte oplevelser. *Skønne* kunne denne type oplevelser også kaldes. I kraft af denne orientering efter skønne oplevelser, er det samfund vi lever i blevet karakteriseret som et oplevelsessamfund.

Hvordan står det til med lykken i et samfund der på denne måde sætter oplevelser først? Dette spørgsmål tages under grundig og kritisk behandling af forfatterne bag den glimrende antologi *Det gode liv – mere end dig selv*.

Den svenske filosof Carl-Göran Heidegren henleder i et af antologiens mest velskrevne bidrag op-